

Ünnepi beszéd

Elhangzott 2012.október 5-én az aradi mártírok emlékére rendezett városi ünnepségen

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaim!

Emlékezzünk Aradra! – ez a mottója az aradi várban mártírhalálának emlékére rendezett idei irodalmi műsornak.

Igen, emlékezzünk!

Emlékezzünk a hősökre, akik végigharcolták a szabadságharc csatáit, és babérkoszorú helyett bitófa, vagy enyhébb büntetésként golyó általi halál jutott nekik osztályrészül.

A 13 aradi vértanú kifejezte az akkori Magyarország társadalmi és etnikai sokféleségét, s ezen túl azt is, hogyan tudott egy eszme, Magyarország boldogulásába, fejlődésébe vetett hit szolgálatába állni német, rác, szerb, magyar és örmény, parasztivadék, egyszerű polgár és gazdag arisztokrata – ahogyan Jókai írta: „egy zászló alatt egy haza fiainak vallották magukat”.

Bécsből nézve lázadás volt nemzeti történelmünk egyik legdicőségesebb korszaka, a szabadságharc, s vezetői egy Ausztria-ellenes összeesküvés korifeusai, akiket úgy kell büntetni, ahogyan köztörvényes bűnözőket szokás.

Ahhoz, hogy az aradi hősök mártíriumának valódi erkölcsi nagyságát megérthessük, érdemes felidézni a forradalom és szabadságharc néhány fontos momentumát.

A sokszor ma is élő sematikus képpel ellentétben a dolog nem úgy kezdődött, hogy Kossuth kitűzte a függetlenség, az Ausztriától való elszakadás zászlaját, hanem azzal, hogy egy vértelen és törvényes forradalom eredményeként 1848 áprilisában megszületett az az alkotmány, mely kívánalmainknak megfelelően lerakta a modern polgári Magyarország alapját. Egyúttal pedig lazított a Magyarországot a Habsburg birodalomhoz fűző köteléken. Másként fogalmazva, a magyar forradalom vezetőinek döntő többsége – Kossuthot is beleértve – 1848 tavaszán és ezután is még jó ideig nem óhajtott elszakítani Magyarországot Ausztriától, hanem – az ország áprilisi alkotmányában megfogalmazott belső függetlensége, valamint ennek garanciája: az első felelős magyar kormány révén – csupán új alapra fektette Magyarország és a birodalom akkor már 300 éves együttélését.

A bécsi udvar azonban nem tolerálta ezt a – különben mindkét fél számára előnyös – önmérsékletet. Megbízható híve, Jellasics segítségével előbb a horvát nemzeti mozgalmat fordította szembe a magyar forradalommal, majd annak eredménytelensége láttán (Pákozd, 1848. szept. 29.) nyíltan is hadat üzent Magyarországnak.

Célja világos volt: szűkíteni szeretett volna az áprilisi alkotmány polgári és demokratikus szabadságjogain, és Magyarország státus quója tekintetében visszaállítani a korábbi állapotot.

Ezzel Magyarországot októberben elvileg, decemberben, a császári seregek általános támadásával pedig gyakorlatban is belekényszerítette a háborúba.

A küzdelem megítélése magyar részről kétségtelenül nem volt egységes. Ám a résztvevők döntő többsége a harcot önvédelmi háborúnak tekintette, melynek végső célja az volt, hogy az 1848-as áprilisi törvényeket elismertesse a bécsi udvarral.

Változást az 1849. április 14-e, a Habsburg-ház trónfosztása, és az ország függetlenségének a kikiáltása hozott. Azonban megint csak nem automatikusan, hanem az Olmützben kiadott alkotmány következményeként, mely Magyarországot – az 1848 előtti helyzethez képest is visszalépve – az örökös tartományok szintjén kívánta beolvasztani az egységes birodalomba. A függetlenségi nyilatkozattal az önvédelmi harcból szabadságharc lett, a megegyezés Ausztriával pedig lehetetlené vált.

Bécs maradéktalanul győzni akart, a „rebellis magyarokat” leverni, s miután 1849 áprilisában bebizonyosodott, hogy ezt önerőből nem tudja megtenni, az udvar az orosz cárhoz fordult katonai segítségért. Európa két nagyhatalmának együttes, két és félszeres katonai túlereje öszre eldöntötte a magyar önvédelmi harc, illetve szabadságharc kimenetelét.

A magyar sereg 1849. augusztus 13-án a Világos közelében levő szőlősi mezőn [tette le a fegyvert](#) az orosz csapatok előtt. Ezt Bécs sértésnek érzekelte: a dacos magyarok nem ismerik el a szabadságharc bukását, csupán megadják magukat a túlerőnek. Ez volt az egyik fő oka annak, hogy az osztrákok lőpor és golyó helyett kötél általi halált írtak elő a magyar tábornokoknak. miután az oroszok – noha ígéretet tettek az ellenkezőjére – foglyaikat némi habozás után átadták nekik.

Augusztus 25-én megkezdődtek a kihallgatások.

Eközben augusztus 27-én az igazságügyminiszter, Schmerling a minisztertanács elé terjesztette az ítéletekkel kapcsolatos elképzeléseket. "A legnehezebb kérdés, hogy a törvények teljes szigorával, halálbüntetéssel kell-e sújtani minden vizsgálat alá kerülőt, vagy pedig halálbüntetés helyett másfajta büntetést kelljen-e elszenvedniük a kevésbé vétkeseknek. Erre vonatkozólag általánosságban ki lehetne mondani, hogy a legvétkesebbnek a törvények szerint kell lakolniuk, a kevésbé vétkesek esetében pedig báró Haynau tábornoszernagyra kell bízni, hogy másfajta büntetést szabjon ki rájuk."

A minisztertanács elfogadta Schmerling javaslatát, csak Bach belügyminiszter toldotta meg azzal, hogy Haynaut megfelelő hatalommal kell felruházni ahhoz, hogy a büntetéseket gyorsan végre tudja hajtani. Bár Ferenc József augusztus 29-i legfelsőbb kézírata Haynaut arra kötelezte, hogy " ... a halálbüntetést csak a legbűnösebb és legveszedelmesebb egyéneknek hajtsák végre ...", de a halálbüntetés tényéről csak utólagosan kellett jelentést tennie az uralkodónak

Október 6-ára, Latour halálának évfordulójára tűzte ki a kivégzéseket. Az aradi foglyok még reménykedtek, október 4-e, az uralkodó névnapja, lehet, hogy amnesztiát hirdet. De minden remény szertefoszlott ezen a napon, mert amnesztia helyett Haynau végzése érkezett meg. Másnap reggel hét órakor Ernst hadbíró felsorakoztatta a tábornokokat, s kihirdette az ítéleteket. Ezután megbilincseltek a tábornokokat, majd visszavezették őket a cellájukba, megtagadva tőlük azt a kérést, hogy együtt tölthessék az utolsó napot

Fél hatkor először a golyó általi halálra ítéltet - Schweidel Józsefet, Kiss Ernőt, Dessewffy Arisztidet és Lázár Vilmost - vezették a kirendelt katonaság közé. 12 katona állt fel velük szemben töltött fegyverrel, majd midőn a parancsnok kardjával intett, a lövések eldördültek, Kiss Ernő kivételével mindhárman élettelenül buktak a földre. Kiss Ernőt csak a vállán érte a lövés, ezért három katona közvetlenül elé állt, s leadták a halálos lövést Kiss Ernőre is.

Ezután következtek az akasztófára ítélt tábornokok a következő sorrendben: Poeltenberg Ernő, Török Ignác, Lahner György, Knezich Károly, Nagy-Sándor József, Leiningen-Westerburg Károly, Aulich Lajos, Damjanich János és Vécsey

Károly. Vécseynek már nem volt kitől búcsút vennie, ezért Damjanich holttestéhez lépett, és bár korábban voltak nézeteltéréseik, most, az öröklét kapujában a magyar arisztokrata lehajolt, és megcsókolta a szerb paraszti ivadék, Damjanich kezét.

Arad gyertyái napjainkig világítanak, a hősök élete és halála ma is példaértékű.

Amikor a beszéd elmondására készültem, meglepődtem, hogy vannak momentumok, amelyek fölött korábban elsikkadt a tekintetem, s ezek a részletek súlyos mondanivalót hordoznak a ma embere, napjaink magyar valósága számára is.

Gróf Vécsey Károly apja a magyar nemesi testőrség kapitánya, császárkirályi altábornagy volt, aki 1848/49-ben a „király” hűségén maradt csakúgy, mint két másik fia, ellentétben Károllyal. Az apa járt közben, hogy fia büntetését úgy súlyosbítsák, hogy ő legyen az utolsó kivégzett, nézze végig társai halálát. Vécseyt saját családja nem siratta meg. Apja azt üzenté, hogy örvend fia kivégzésének, mert a császár ellen merészelt lázadni.

Ideológiai-politikai törésvonalak mentén megosztott társadalmunkban legyen intő példa az öreg Vécseynek az apai szeretetet felülíró fanatikus császárhűsége. Ne engedjünk a megosztó szirénhangoknak, melyek sötét indulatokat igyekeznek generálni, ne engedjünk azok akaratának, akik egész csoportokat rekesztenének kívül a társadalmon etnikai vagy ideológiai megfontolások alapján.

Ha az aradi gyásznapon van valami fenséges, úgy az utolsó jelent bizonyára az: Vécseynek már nem volt kitől búcsút vennie, ezért Damjanich holttestéhez lépett, és bár korábban voltak nézeteltéréseik, most, az öröklét kapujában a magyar arisztokrata lehajolt, és megcsókolta a szerb paraszti ivadék, Damjanich kezét.

Korunkból nemcsak a hősök, a gesztusok is elfogynak. Vécsey kézcsókja azt mutatja, a gesztus fontos erkölcsi tényező, a gesztusok által marad egyenes világunk gyémánttengelye. Jó egy olyan világban élni, ahol a tévedést beismerés követi, ahol elhangzik a sértés után a bocsánatkérés, és ezt nem tartja senki a gyengeség jelének. Jó olyan világban élni, ahol egy gesztusértékű melléállást gesztusértékű köszönöm követ.

Arad gyertyái az erkölcsi példát világítják meg nekünk.

Tanuljunk történelmünk nagy alakjaitól, és a széttöredező magyar valóságban addig nyújtsuk egymás felé a kezünket, míg átér ideológiai vagy gazdasági törésvonalak szakadéka felett. Tolsztoj igazsága legyen vezérfonalunk: „Fogjunk össze mind, akik szeretjük a jót, és legyen zászlónk a cselekvő erény!”

Köszönöm, hogy meghallgattak.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.